

ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಬಂಧಿತ ಕಾರ್ಮಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆ : ಒಂದು ಅವಲೋಕನ

ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿ ಕೆ.ಪಿ

ಸಂಶೋಧನಾ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ, ಇತಿಹಾಸ ವಿಭಾಗ, ಬೆಂಗಳೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಬೆಂಗಳೂರು

ಸಾರಾಂಶ: (Abstract)

ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಜೀತ ಎಂದು ಕರೆಯಲ್ಪಡುವ ಬಂಧಿತ ಕಾರ್ಮಿಕರನ್ನು ವಾರ್ಷಿಕವಾಗಿ, ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಕೃಷಿ ಕೆಲಸಕ್ಕಾಗಿ ನೇಮಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಗುತ್ತದೆ. ಕಾರ್ಮಿಕರಿಗೆ ಸಾಲ ನೀಡಲಾಗುತ್ತದೆ. ಕಾರ್ಮಿಕರು ಸಾಲ ಮತ್ತು ಬಡ್ಡಿಯನ್ನು ಮರುಪಾವತಿಸಬೇಕಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಸಾಲದಾತನಿಗೆ ಲಗತ್ತಿಸುವುದು ಬಹಳ ಮುಖ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಒಪ್ಪಂದದ ಷರತ್ತುಗಳ ಪ್ರಕಾರ, ವರ್ಷದ ಅಂತ್ಯದವರೆಗೆ ಅಥವಾ ಸಾಲವನ್ನು ಹಿಂದಿರುಗಿಸುವವರೆಗೆ ಅವನು ಸಾಲದಾತನಿಗಾಗಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ, ಅದು ಲಿಖಿತವಾಗಿರಬಹುದು ಅಥವಾ ಅಲಿಖಿತವಾಗಿರಬಹುದು. ಈ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯು ಕಾರ್ಮಿಕರಿಗೆ ಉಚಿತ ವಸತಿ, ಬಟ್ಟೆ, ಬೇಯಿಸಿದ ಊಟ ಮತ್ತು ಸಾಧಾರಣ ಪರಿಹಾರವನ್ನು ಸಹ ಒದಗಿಸುತ್ತದೆ. ಯಾವುದೇ ರೀತಿಯ ರಜೆಯನ್ನು ಅನುಮತಿಸಲಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಒಬ್ಬ ಕೆಲಸಗಾರನ ಅನುಪಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿದ್ದರೆ, ಅವರು ಬದಲಿಗಾಗಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡಬೇಕು ಅಥವಾ ಕಳೆದುಹೋದ ಶ್ರಮವನ್ನು ಸರಿದೂಗಿಸಲು ಹೆಚ್ಚಿನ ಸಮಯ ಕೆಲಸ ಮಾಡಲು ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಈ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ, ಗ್ರಾಮೀಣ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಕೃಷಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವ ಕಾರ್ಮಿಕರನ್ನು ಕೂಲಿ ಆಳು, ಸಂಬಳದ ಆಳು, ಜೀತದ ಆಳು ಮುಂತಾದ ಹೆಸರುಗಳಿಂದ ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತದೆ. ಕೂಲಿ ಕೆಲಸಗಾರ, ಹಗಲಿನ ಕೆಲಸಗಾರ, ಗುತ್ತಿಗೆ ಕೆಲಸಗಾರ, ವಿನಿಮಯ ಕೆಲಸಗಾರ, ಸೇವಕ, ಲಗತ್ತಿಸಲಾದ ಭೂರಹಿತ ಕೆಲಸಗಾರ ಮುಂತಾದ ಹಲವಾರು ಪದಗಳು ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಸಮಾನವಾಗಿ ಗೊಂದಲಮಯವಾಗಿವೆ.

ಮುಖ್ಯಪದಗಳು (Keywords): ಪುನರ್ವಸತಿ, ಜೀತ ಕಾರ್ಮಿಕರು, ಜೀತ ಪದ್ಧತಿ, ಕೃಷಿ ಕಾರ್ಮಿಕರು

ಪೀಠಿಕೆ

ಸಾಲದ ಬಳಕೆಯ ಮೂಲಕ ಕಾರ್ಮಿಕರನ್ನು ಜೀತಕ್ಕೆ ಸೇರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಅಭ್ಯಾಸವನ್ನು ಬಾಂಡೆಡ್ ಲೇಬರ್ ಸಿಸ್ಟಮ್ (ಅಬಾಲಿಷನ್) ಆಕ್ಟ್, ಬಿಎಲ್‌ಎಸ್‌ಎಎ-1976 ನಿಂದ ಕಾನೂನುಬಾಹಿರಗೊಳಿಸಲಾಯಿತು. ಕಾಲಾನಂತರದಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ವಿವಿಧ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಹೆಸರುಗಳ ಅಡಿಯಲ್ಲಿ, ಕಾರ್ಮಿಕರನ್ನು ಒತ್ತಾಯಿಸಲು ಸಾಲವನ್ನು ಬಳಸುವ ಅಭ್ಯಾಸವನ್ನು ಭಾರತೀಯ ಉಪಖಂಡದ ಬಹುಪಾಲು ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಂಸ್ಥಿಕರಿಸಲಾಯಿತು. ಆದರೂ, ಈ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯು ಎಲ್ಲೆಡೆ ಒಂದೇ ರೀತಿ

Please cite this article as: ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿ ಕೆ.ಪಿ. (2026). ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಬಂಧಿತ ಕಾರ್ಮಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆ : ಒಂದು ಅವಲೋಕನ. ಪ್ರತಿಬಿಂಬ: ಮಲ್ಟಿಡಿಸಿಪ್ಲಿನರಿ ಕನ್ನಡ ರಿಸರ್ಚ್ ಜರ್ನಲ್ ಆಫ್ ಐಐಎಂಆರ್‌ಡಿ, 7(3), ಪು.ಸಂ. 91-93

ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸಿತು. ಬಾಕಿ ಇರುವ ಹೊಣೆಗಾರಿಕೆಯನ್ನು ಪಾವತಿಸುವವರೆಗೆ, ಅದು ಉದ್ಯೋಗಿಯನ್ನು ಸಾಲಗಾರ-ಉದ್ಯೋಗಿಗೆ ಬಂಧಿಸುತ್ತದೆ. ಸೇರಿಕೊಂಡವರ ತೀವ್ರ ಬಡತನ ಮತ್ತು ಜಾತಿ ಶ್ರೇಣಿಯಿಂದ ಅವರ ಮೇಲೆ ಹೇರಲಾದ ಸಾಮಾಜಿಕ ನಿರ್ಬಂಧಗಳಿಂದಾಗಿ ಕೆಲವರು ಈ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ತೊರೆಯಲು ಸಾಧ್ಯವಾಯಿತು. ಅಂತಹ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗಳ ಅಡಿಯಲ್ಲಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವವರಲ್ಲಿ 'ತುಳಿತಕ್ಕೊಳಗಾದ' ಜಾತಿ ಗುಂಪುಗಳನ್ನು ಯಾವಾಗಲೂ ಪ್ರತಿನಿಧಿಸಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಉಪಖಂಡದ ಕಾರ್ಮಿಕ ವರ್ಗದ ಸದಸ್ಯರಿಗೆ, ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಉದ್ಯೋಗದಾತರಿಗೆ ಬದ್ಧರಾಗಿರುವುದು ಪ್ರಸ್ತುತ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ರೂಢಿಯಾಯಿತು. ಕಾರ್ಮಿಕರ ಕನಿಷ್ಠ ಸ್ಥಾನಮಾನ ಮತ್ತು ಬಡತನವು ಅವರನ್ನು ಎಲ್ಲಾ ಸಮಯದಲ್ಲೂ ಸಾಲದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿಸಿತು. ಈ ಸಾಲಗಳನ್ನು ತಲೆಮಾರುಗಳಿಂದ ವರ್ಗಾಯಿಸಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಈ ರೀತಿಯ ಗುಲಾಮಗಿರಿಯನ್ನು ವಿವರಿಸಲು "ಬಂಧಿತ-ಕಾರ್ಮಿಕ" ಎಂಬ ಪದವನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಲಾಯಿತು.

ಆಧುನಿಕ ಭಾರತದ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಪ್ರಮುಖ ತಿರುವು 1976 ರಲ್ಲಿ "ಬಂಧಿತ ಕಾರ್ಮಿಕ" ನಿಷೇಧವಾಗಿತ್ತು. ಭಾರತದ ಅತ್ಯಂತ ಅನನುಕೂಲಕರ ಮತ್ತು ಬಡ ನಿವಾಸಿಗಳಿಗೆ, ಇದು ಭರವಸೆಯ ಮಿನುಗುವಿಕೆಯನ್ನು ಒದಗಿಸಿತು. ಹೆಚ್ಚು ಗಮನಾರ್ಹವಾಗಿ, ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಮತ್ತು ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವದ ಆಗಮನದಿಂದ ಎಲ್ಲರೂ ಮುಕ್ತರಾಗಿಲ್ಲ ಎಂದು ಅದು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡಿತು. ಕೈಗಾರಿಕೀಕರಣ ಮತ್ತು ಕೃಷಿ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಹೊಸ ತಂತ್ರಜ್ಞಾನದ ಪರಿಚಯವು ಮಾರುಕಟ್ಟೆ ಆರ್ಥಿಕತೆಯ ವಿಸ್ತರಣೆಗೆ ಮತ್ತು ಬಂಡವಾಳಶಾಹಿ ಕೃಷಿಯ ಉದಯಕ್ಕೆ ಉತ್ತೇಜನ ನೀಡಿದ ನಂತರವೂ, ಕಾರ್ಮಿಕ ವರ್ಗವು ಎಲ್ಲೆಡೆ ಹಳೆಯ ರೀತಿಯ ಬಂಧನ ಮತ್ತು ಪೋಷಕ-ಗ್ರಾಹಕ ಸಂಬಂಧಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟಿತ್ತು. ಮಾನವ ಹಕ್ಕುಗಳ ಉಲ್ಲಂಘನೆ ಮತ್ತು ಮಾನವ ಶ್ರಮದ ಘನತೆಯ ನಾಶವೇ ಬಂಧಿತ ಕಾರ್ಮಿಕ ಪದ್ಧತಿ. ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರು ನಂತರ ಮಾಜಿ ಯೂನಿಯನ್ ಸದಸ್ಯರನ್ನು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿ, "ಮನುಷ್ಯರಾಗಿ ಅಲ್ಲ, ಗುಲಾಮರಾಗಿ" ಎಂದು ಹೇಳಿದರು. ಅವರು ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗಿಂತ ಕೆಟ್ಟ ಜೀವನವನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಾರೆ, ಜೀವಿಗಳಲ್ಲದವರು ಮತ್ತು ನಾಗರಿಕತೆಯಿಂದ ಗಡಿಪಾರುಗೊಂಡವರು. ತಮ್ಮ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದಿಂದ ವಂಚಿತರಾಗುವುದರ ಜೊತೆಗೆ ಮತ್ತು ಗುಡಿಸಲುಗಳಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಹೊರಗೆ ವಾಸಿಸಲು ಒತ್ತಾಯಿಸುವುದರ ಜೊತೆಗೆ, ಈ ಸಾಮಾಜಿಕ ಬಹಿಷ್ಕಾರವನ್ನು ಬಂಧನದಲ್ಲಿಡಲಾಗುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಅವರ ಹಸಿವನ್ನು ತೃಪ್ತಿಪಡಿಸಲು, ಎಷ್ಟು ಅಸಮರ್ಪಕವಾಗಿದ್ದರೂ, ಅವರು ಕಂಡುಕೊಳ್ಳಬಹುದಾದ ಯಾವುದೇ ಅನಾರೋಗ್ಯಕರ ಆಹಾರವನ್ನು ತಿನ್ನುವಂತೆ ಒತ್ತಾಯಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಅವರಿಗೆ ಬೇರೆ ಆಯ್ಕೆ ಇಲ್ಲ ಮತ್ತು ಹಸಿವು ಮತ್ತು ಬಡತನದಿಂದ ಬಲವಂತವಾಗಿ ಗುಲಾಮರ ಜೀವನಕ್ಕೆ ತಳ್ಳಲ್ಪಡುತ್ತಾರೆ, ನಿರ್ಧಯವಾಗಿ ಶೋಷಣೆ ಮಾಡುವ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಅವರು ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗದ ಕತ್ತಲೆಯ, ತಳಮಟ್ಟದ ರಂಧ್ರ.

ಬಂಧಿತ ಕಾರ್ಮಿಕರೊಂದಿಗೆ ನಿಶ್ಚಿತ ಮತ್ತು ಪರಿಕಲ್ಪನಾ ಸಮಸ್ಯೆಗಳು

1971-72 ಮತ್ತು 1972-73ರ ತನ್ನ ವರದಿಗಳಲ್ಲಿ, ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿ ಮತ್ತು ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡಗಳ ಆಯುಕ್ತರು ಬಂಧಿತ ಕಾರ್ಮಿಕರ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು "ಒಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ತನ್ನ ಸ್ವಂತ ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ಅಥವಾ ತನ್ನ ಕುಟುಂಬದ ಸದಸ್ಯರನ್ನು ಸಾಲಕ್ಕೆ ಅಡಮಾನ ಮಾಡುವ ಅಭ್ಯಾಸ" ಎಂದು ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅದರ

ಬಿಡುಗಡೆಯ ನಂತರ ಮಾತ್ರ ವಾಗ್ದಾನಗಾರ ಅಥವಾ ಅವನ ನಿಯೋಜಿತನನ್ನು ಬಿಡುಗಡೆ ಮಾಡಲಾಗುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ, ಆ ವ್ಯಕ್ತಿ ಅಥವಾ ಕುಟುಂಬದ ಸದಸ್ಯರು ಅವರ ಅಲ್ಪ ವೇತನ ಅಥವಾ ದೈನಂದಿನ ಪಡಿತರಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಅವರ ಸಾಲಗಾರರಿಗಾಗಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡಬೇಕು. ಅವನಿಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಹಣವನ್ನು ಉಳಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗದ ಕಾರಣ, ಅವನ ಬಿಡುಗಡೆಗೆ ಅಗತ್ಯವಾದ ಹಣವನ್ನು ಪಡೆಯಲು ಅವನು ಕುಟುಂಬದ ಸದಸ್ಯರನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಬೇಕು, ಅದು ಯಾವಾಗಲೂ ಲಭ್ಯವಿರುವುದಿಲ್ಲ.

ಬಂಧಿತ ಕಾರ್ಮಿಕನು ಸ್ಥಳಾಂತರಗೊಳ್ಳಲು ಅಥವಾ ಬೇರೆ ಕೆಲಸವನ್ನು ಹುಡುಕಲು ಸ್ವತಂತ್ರನಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲ. 1989ರಲ್ಲಿ ಬರೆದ "ಚೀಂಜಿಂಗ್ ಆಸ್ಟೆಕ್ಟ್ ಆಫ್ ಬಾಂಡೆಡ್ ಲೇಬರ್ ಇನ್ ಇಂಡಿಯಾ" ಎಂಬ ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ, ಝರಣಪ್ಪ ಲಿಂಗಪ್ಪ ಹನಿಲ್ಕರ್ ಅವರು ಕರ್ನಾಟಕ ಬಾಂಡೆಡ್ ಕಾರ್ಮಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಕೃಷಿ ಕೆಲಸಗಾರರು, ನೇಗಿಲು ಕೆಲಸಗಾರರು, ಬಂಧಿತರು ಮತ್ತು ಬಲವಂತದ ಕಾರ್ಮಿಕರು, ಸಾಲದ ಕೆಲಸಗಾರರು, ಬಾಗೇಲಾ ಕೆಲಸಗಾರರು, ಜೀತಾ (ಜೀತಾ) ಕೆಲಸಗಾರರು ಮತ್ತು ಕಟ್ಟಿಹಾಕಿದ ಕೆಲಸಗಾರರು ಎಂಬ ಕೆಲವು ಹೆಸರುಗಳನ್ನು ಬಂಧಿತ ಕಾರ್ಮಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗೆ ಒಳಪಟ್ಟಿರುವವರನ್ನು ವಿವರಿಸಲು ಬಳಸಲಾಗುತ್ತದೆ ಎಂದು ಅವರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ವಿಭಿನ್ನ ಹೆಸರುಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದರೂ, ಅವು ಒಂದೇ ಆಗಿರುತ್ತವೆ ಮತ್ತು ಸಾಮಾನ್ಯ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿವೆ.

ಪರಾಮರ್ಶನ ಗ್ರಂಥಗಳು

- Brinkmann, K. (2018). Why 16 million bonded labourers remain invisible: What Althusser has to say. *Advances in Applied Sociology*, 8(1), 49–55. <https://doi.org/10.4236/aasoci.2018.81003>
- Government of India. (1976). *The Bonded Labour System (Abolition) Act, 1976*. [https://labour.gov.in/sites/default/files/TheBondedLabourSystem\(Abolition\)Act1976.pdf](https://labour.gov.in/sites/default/files/TheBondedLabourSystem(Abolition)Act1976.pdf)
- Kara, S. (2014). *Bonded labor: Tackling the system of slavery in South Asia*. Columbia University Press.
- Pokharel, S., & Page, T. (2021, March 13). Silk slaves: India's bonded laborers are forced to work to pay off debts. *CNN*. Retrieved September 5, 2022, from <https://www.cnn.com/2021/03/13/asia/silk-slaves-india-the-freedom-project-spc-intl/index.html>
- Rajeev, M. (2019). *Bonded labour in three districts of Karnataka*. <https://rajeev.in/wp-content/uploads/2019/01/bonded-labour-in-three-districts-karnataka.pdf>
- Srivastava, R. (2018, May 10). India cracks down on bonded labor, but freed workers await compensation. *Reuters*. Retrieved September 5, 2022, from <https://www.reuters.com/article/us-india-slavery-compensation/india-cracks-down-on-bonded-labor-but-freed-workers-await-compensation-idUSKBN1IB2CM>